

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут мистецтв
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 09 » 09 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Методика викладання гри на спеціальному інструменті
(народні інструменти)

Для студентів
Спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (інструментальне виконавство)
Освітнього рівня: першого (бакалаврського)
Освітньої програми 025.00.04 «Інструментальне виконавство»
(оркестрові, струнні, народні, духові та ударні інструменти)

Київ - 2021

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1648/21

(підпис) (прізвище, ініціал)
« » 2021 р.

Розробник: Сподаренко Віктор Михайлович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності

Викладач: Сподаренко Віктор Михайлович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол від 09.09. 2021 року № 2

Завідувач кафедри _____ (Катерина ЗАВАЛКО)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи)

025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові, струнні, народні, духові та ударні інструменти)

(назва освітньої програми)

_____.2021 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

(керівник проектної групи) _____ (Віктор СПОДАРЕНКО)
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____.2021 р.

Заступник директора _____ (Алла ТАРАННИК)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
Вид дисципліни	<i>Обов'язкова</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>Українська</i>	
Загальний обсяг кредитів/ годин	<i>8/240</i>	
Курс	<i>3</i>	
Семестр	<i>5</i>	<i>6</i>
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>2</i>	<i>2</i>
Обсяг кредитів	<i>3</i>	<i>3</i>
Обсяг годин, у тому числі:	<i>90</i>	<i>90</i>
Аудиторні	<i>42 години</i>	<i>42 години</i>
Модульний контроль	<i>6 годин</i>	<i>6 годин</i>
Семестровий контроль	<i>–</i>	<i>30 годин</i>
Самостійна робота	<i>42 години</i>	<i>12 годин</i>
Форма семестрового контролю	<i>–</i>	<i>екзамен</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Методика викладання гри на спеціальному інструменті (народні інструменти)» входить до курсу нормативних дисциплін спеціальності «Музичне мистецтво».

Зміст курсу висвітлює специфіку музичних здібностей та особливості їхнього розвитку, принципи планування навчального процесу і дидактичні аспекти взаємодії на занятті спеціального музичного інструменту, звертає увагу на методику формування виконавської майстерності в контексті розвитку виконавської техніки шляхом оволодіння – гамами, вправами та етюдами.

Мета курсу – опанування методів і принципів викладання гри на спеціальному музичному інструменті.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомлення студентів з історико-методологічними основами теорії виконавської майстерності гри на народних інструментах;
- формування уявлень щодо структури музичних здібностей та особливостей їхнього розвитку на музичному інструменті;
- опанування дидактичними принципами викладання спеціального інструменту;
- оволодіння методикою розвитку виконавської техніки;
- опанування практичних підходів щодо добору інструментально-педагогічного і виконавсько-технічного репертуару у взаємозв'язку з рівнем навчальних досягнень учня / студента.
- розвиток аналітичних здібностей студентів, пов'язаних з аналізом оригінального репертуару в його жанрово-стильових закономірностях;
- активізація інтересу студентів до сучасних методик і проблем виконавського мистецтва на народних інструментах.

Структура курсу містить кілька компонентів: а) теоретичний, що пов'язаний з вивченням методичних аспектів розвитку викладання гри на народних інструментах, структури музичних здібностей, дидактичних принципів планування навчального процесу; б) практичний, який здійснюється в ході практичних та семінарських занять в процесі емпіричної роботи студентів над конкретною проблемою розвитку виконавської техніки чи метро-ритмічного відчуття, музичного слуху тощо; в) когнітивно-евристичний, пов'язаний із самостійною роботою студентів, яка реалізується в конкретних завданнях для самостійного опанування знань у процесі аудиторних та індивідуальних занять. З огляду на вищезазначене, на заняттях з курсу «Методика викладання гри на спеціальному інструменті (народні інструменти)» використовуються:

- форми роботи – лекційні, семінарські, практичні заняття, самостійна робота студентів, консультації викладача;

- засоби навчання – підручники і навчальні посібники, нотні збірники і музичні твори, електронні книги, аудіо та відеоматеріали;
- форми контролю знань та вмінь студентів – модульні контрольні роботи (у відповідності до змістових модулів).

Вивчення дисципліни «Методика викладання гри на спеціальному інструменті (народні інструменти)» сприяє формуванню у студентів таких загальних та фахових *компетентностей*:

- *інтегральна* – здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інструментально-виконавського мистецтва, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства спрямованих на розвиток здатності особистості до художньо-творчої самореалізації й культурного самовираження в галузі музичного мистецтва.

Загальні компетентності:

- *ЗК 1* – здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово;
- *ЗК 2* – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- *ЗК 3* – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- *ЗК 4* – вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- *ЗК 5* – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- *ЗК 6* – навички міжособистісної взаємодії;
- *ЗК 7* – здатність бути критичним і самокритичним;
- *ЗК 8* – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- *ЗК 9* – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- *СК 3* – здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва;
- *СК 4* – здатність усвідомлювати взаємозв’язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва;
- *СК 5* – здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва;
- *СК 6* – здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності;
- *СК 7* – здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності;
- *СК 9* – здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу;
- *СК 11* – здатність оперувати професійною термінологією;
- *СК 12* – здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності;

- **СК 13** – здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків;
- **СК 14** – здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій;
- **СК 17** – здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності;
- **СК 18** – здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Програмні результати навчання	
РП 2	Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів.
РП 3	Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності
РП 4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РП 8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РП 12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
РП 13	Вміти здійснювати педагогічну діяльність.
РП 14	Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті.

3. Результати навчання за дисципліною «Методика викладання гри на спеціальному інструменті (народні інструменти)».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

– знати:

- складові музичних здібностей та ефективні способи їхнього розвитку;
- специфіку інструментально-виконавської та педагогічної роботи над музичними творами різних форм і жанрів;
- методи викладання гри на спеціальному музичному інструменті;
- основні етапи роботи над музичним твором;
- специфіку розвитку виконавської техніки в контексті вивчення гам, вправ та етюдів;

– вміти:

- визначити особливості розвитку музичних здібностей та обрати відповідну методику їхнього розвитку;

- здійснити постановку виконавського апарату на початковому етапі навчання гри на музичному інструменті;
- планувати навчальний процес та знати специфіку проведення занять на спеціальному музичному інструменті;
- здійснювати добір інструментально-педагогічного і виконавсько-технічного репертуару у взаємозв'язку з рівнем навчальних досягнень студента;
- проаналізувати і продемонструвати принципи добору гам, вправ та етюдів для формування різних видів виконавської техніки;

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Усього	Аудиторні					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
III семестр							
Змістовий модуль 1. Дидактичні принципи побудови навчального процесу							
Тема 1. Особливості роботи викладача музичного інструменту	4	2					2
Тема 2. Підготовка викладача до заняття з музичного інструменту та планування навчального процесу	12	2	2	2			6
Тема 3. Методи викладання спеціального музичного інструмента	12	2	2	2			6
Тема 4. Самостійна робота учня після заняття	12	2	2	2			6
Тема 5. Проведення уроку та опрацювання навчального матеріалу на занятті.	12	2		4			6
Модульний контроль.	4						
Разом	56	10	6	10			26
Змістовий модуль 2. Загальні підходи до роботи над музичним твором: принципи та етапи							
Тема 1. Знайомство з п'єсою та перший етап роботи над музичним твором.	8	2		2			4
Тема 2. Другий етап роботи над музичним твором	8	2		2			4
Тема 3. Фінальний етап роботи над музичним твором.	8	2		2			4
Тема 4. Особливості методики читання нот з листа	8		2	2			4
Модульний контроль.	2						
Разом	34	6	2	8			16
Усього за I семестр	90	16	8	18			42
IV семестр							
Змістовий модуль 3. Специфіка роботи над творами різних форм та жанрів. Підготовка до концертного виступу							
Тема 1. Особливості роботи над поліфонічними творами.	8	2		4			2
Тема 2. Специфіка роботи над творами великої форми.	8	2		4			2
Тема 3. Принципи роботи над творами малої форми	8	2		4			2
Тема 4. Психологічні передумови концертного виступу та передконцертні режими виконавця	4	2	2				
Модульний контроль	4						

	Разом	32	8	2	12			6
Змістовий модуль 4. Виконавський стиль та інтерпретація художнього образу								
Тема 1. Стиль як категорія музикознавства		2	2					2
Тема 2. Особливості індивідуального виконавського стилю		2	2	2				
Тема.3 Поняття музичного мислення та особливості його розвитку		2		2				2
Тема 4. Інтерпретація художнього образу та її значення в музично-виконавському процесі.		2	2	2				2
Модульний контроль	2							
Підготовка та проходження контрольних заходів	30							
	Разом	58	8	6	6			6
	Разом за II семестр	90	16	8	18			12
	Усього	180	32	16	36			54

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Дидактичні принципи побудови навчального процесу

Тема 1. Особливості роботи викладача музичного інструменту

Особливості викладання спеціального інструмента в початкових мистецьких навчальних закладах та закладах вищої освіти. Вікова психологія учнів та студентів. Труднощі інструментально-виконавського процесу на заняттях з музичного інструмента. Творчість як домінуюча складова навчального процесу. Дидактичні принципи навчання.

Тема 2. Підготовка викладача до заняття з музичного інструменту та планування навчального процесу

Навчальний репертуар викладача музичного інструмента. Підготовка педагога до заняття. Навчальний план та робоча програма. Планування уроку: формування теми, мети та завдань. Урок як цілісна система: структура заняття. Плановість та імпровізаційність в проведенні занять.

Тема 3. Методи викладання спеціального музичного інструмента

Методика, її мета та завдання. Поняття «метод». Методи навчання. Класифікація методів навчання на заняттях з музичного інструмента.

Тема 4. Самостійна робота учня після заняття

Значення самостійної роботи учня (студента) на заняттях з музичного інструмента. Розвиток творчої ініціативи та самостійності учнів. Взаємозв'язок між навчанням та вихованням в самостійній роботі учня. Роль правильної організації праці над музичним твором в самостійній роботі учня.

Тема 5. Проведення уроку та опрацювання навчального матеріалу на занятті.

Організація перевірки виконаної домашньої роботи учня (студента). Особливості прослуховування гри учня на занятті. Оцінювання роботи учня та мотивація його підготовки до наступного заняття.

Змістовий модуль 2. Загальні підходи до роботи над музичним твором: принципи та етапи

Тема 1. Знайомство з п'єсою та перший етап роботи над музичним твором.

Аналіз нотного матеріалу: система художніх образів, структура твору, драматургія. Значення правильної аплікатури для вивчення музичного твору.

Ескізне програвання та знайомство з п'єсою. Пошук художньо образних асоціацій для реалізації музичного змісту.

Тема 2. Другий етап роботи над музичним твором

Автоматизація моторики пальців та робота над музичним твором. Робота над зручною аплікатурою. Гра в повільному темпі та м'язова пам'ять. Вибір робочого темпу. Робота над твором в аспекті слухової, зорової, м'язової, структурно-логічної та емоційної видів пам'яті. Робота над музичною формою та цілісністю художнього змісту.

Тема 3. Фінальний етап роботи над музичним твором.

Робота над музичним образом та виконавсько-технічними прийомами. Реалізація інтерпретаційної моделі музичного твору. Формування виконавської витримки та вибір музичного темпу. Апробація твору на сцені. Значення першого публічного виконання та важливість його аналізу.

Тема 4. Особливості методики читання нот з листа

Формування здатності до читання нотного тексту. Відмінності між читанням з листа та розбором музичного твору. Способи розвитку слухового компонента процесу читання з листа. Недоліки при читання з листа.

II семестр

Змістовий модуль 3. Специфіка роботи над творами різних форм та жанрів. Підготовка до концертного виступу

Тема 1. Особливості роботи над поліфонічними творами.

Поліфонія та її роль у формуванні професійних якостей виконавця. Види багатоголосся. Контраст і єдність голосів в поліфонії. Основний голос у поліфонії. Приховане голосоведення. Артикуляція як найважливіший засіб виявлення голосів. Способи виділення теми. Поліфонічні жанри. Особливості аналізу поліфонічного твору.

Тема 2. Специфіка роботи над творами великої форми.

Значення творів великої форми у формуванні виконавської майстерності. Специфіка роботи над сонатиною. Принципи роботи над сонатним циклом: структура та система художніх образів. Особливості варіаційного циклу; способи варіювання тематичного матеріалу. Жанр сюїти, партити. Жанр концерту: принцип концертування.

Тема 3. Принципи роботи над творами малої форми.

Загальна характеристика творів малої форми. Значення творів малої форми у підготовці виконавця-інструменталіста. Вибір робочого темпу. Робота над технічними труднощами. Етап концертної готовності п'єси. Робота над стилем та формою п'єси. Методи роботи над п'єсами кантиленного і віртуозного характеру у класі основного музичного інструмента.

Тема 4. Психологічні передумови концертного виступу та передконцертні режими виконавця.

Вибір відповідного репертуару для вдалого концертного виступу. Проблема передконцертного та сценічного хвилювання: шляхи подолання. Формування артистичної волі учня. Стан виконавської готовності твору. Психологічні установки вдалого концертного виступу. Передконцертний ігровий та неігровий режими виконавця.

Змістовий модуль 4. Виконавський стиль та інтерпретація художнього образу

Тема 1. Стиль як категорія музикознавства.

Семантика і дефініція поняття «стиль» в працях музикознавців та мистецтвознавців. Поняття музичного стилю, напряму, тенденції, стильової ситуації. Індивідуальний, національний, історичний та епохальний стилі. Детермінанти стилю. Стиль композиторських та виконавських. Поняття виконавської школи.

Тема 2. Особливості індивідуального виконавського стилю.

Поняття «виконавський стиль». Формування індивідуального виконавського стилю. Роль виражальних засобів музики в ідентифікації виконавського стилю. Виконавський стиль відомих музикантів: спільне та відмінне.

Тема 3. Поняття музичного мислення та особливості його розвитку.

Два підходи у трактуванні музичного мислення: мислення про музику та мислення музикою. Музично-образні уявлення та інтонаційно-слуховий досвід. Музичне інтонування як формування та становлення музичної думки. Роль музично-інтонаційних уявлень у вирішенні конкретних творчих завдань.

Тема 4. Інтерпретація художнього образу та її значення в музично-виконавському процесі.

Специфіка музичної інтерпретації. Види інтерпретації: композиторська, виконавська, редакторська, музикознавча. Музичний твір як об'єкт інтерпретації. Інтерпретаційна модель музичного твору. Типи виконавської інтерпретації. Задум та музична ідея твору. Стильові та жанрові основи музично-виконавської інтерпретації. Педагогічні умови формування вміння інтерпретувати музичний твір.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5	3	3	4	4	4	4
Відвідування семінарських занять	1	3	3	1	1	1	1	3	3
Відвідування практичних занять	1	5	5	4	4	6	6	3	3
Робота на практичному занятті	10	5	50	4	40	6	60	3	30
Робота на семінарському занятті	10	3	30	1	10	1	10	3	30
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	–	–	–	–	–	–	–	–
Виконання завдань до самостійної роботи	5	5	25	4	20	3	15	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	143	-	103	-	121	-	110
Максимальна кількість балів:	477								
Рахунок коефіцієнта:	7,95								

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№	Зміст завдання	Академічний контроль	Бали
	Змістовий модуль 1 Дидактичні принципи побудови навчального процесу		
1.	Поясніть реалізацію дидактичних принципів навчання на заняттях з музичного інструмента.	На семінарському та практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
2.	Складіть структуру уроку зі спеціального музичного інструмента відповідно до діючих навчальних планів і програм.		5
3.	Підготуйте реферат на тему: «Методи навчання на заняттях зі спеціального музичного інструмента».		5
4.	Підготуйте повідомлення (доповідь) на тему: «Розвиток творчої ініціативи та самостійності учнів на заняттях з музичного інструмента».		5

5.	Підготуйте демонстрацію проведення фрагмента уроку з учнем (регламент 10 хв.). До демонстрації самостійно оберіть тему та складіть план заняття.		5
		Разом	25 балів
	Змістовий модуль 2. Загальні підходи до роботи над музичним твором: принципи та етапи		
1.	Опишіть суть, мету та завдання першого етапу роботи над п'єсою.	На семінарському та практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
2.	Скласти план навчального заняття зі спеціального музичного інструменту, що відповідатиме другому етапу роботи над п'єсою, зазначивши: тему; навчальну і виховну мету; завдання; обладнання та засоби, що необхідні для проведення заняття; тип заняття; змодельовану алгоритмізацію ходу заняття зі спеціального музичного інструменту.		5
3.	Опишіть сутність фінального етапу роботи над п'єсою. На прикладі обраної п'єси.		5
4.	Оберіть твір для читання нот з листа і продемонструйте за інструментом розвиток зазначеного навичку. Регламент демонстрації до 5 хв.		5
			Разом
II семестр			
	Змістовий модуль 3. Специфіка роботи над творами різних форм та жанрів. Підготовка до концертного виступу		
1.	Підготуйте методичний проект (презентацію): «Робота над поліфонічним твором». Твір за вибором студента.	На семінарському та практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
2.	Підготуйте методичний проект (презентацію): «Робота над твором великої форми». Твір за вибором студента.		5
3.	Підготуйте методичний проект (презентацію): «Робота над твором малої форми: кантилена п'єса». Твір за вибором студента.		5
		Разом	15 балів
	Змістовий модуль 4. Виконавський стиль та інтерпретація художнього образу		
1.	Випишіть декілька дефініцій поняття «стиль» та опишіть спільне та відмінне в тлумаченні цієї	На семінарському та	5

2.	На прикладі трьох записів різних виконавців одного музичного твору поясніть відмінності в індивідуальних виконавських стилях. Записи продемонструйте на занятті, або надайте доступ з посиланням на відеозаписи для їхнього відтворення на занятті.	(повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
3.	Зробіть виконавський аналіз інтерпретаційної моделі обраного музичного твору. Для виконання завдання оберіть три аудіо/відеозаписи з концертного виступу відомих виконавців. На занятті продемонструйте аудіо/відеозаписи та обґрунтуйте відмінності в інтерпретації одного і того ж музичного твору трьома виконавцями.		5
Разом			15 балів
Разом за рік			75 балів

Дистанційна складова: використання ЕНК, онлайн лекцій в Hangouts Meet та Zoom

Критерії оцінювання самостійної роботи		Бали
Своєчасність виконання завдання	1	5
Повний обсяг виконання	1	
Якість виконання	1	
Практична спрямованість обраного методичного підходу для досягнення результату	1	
Володіння фаховою термінологією	1	

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

I семестр		
№	Модульна контрольна робота 1	Бали
1.	Письмове завдання, пов'язане з характеристикою принципів та методів навчання на заняттях з музичного інструмента.	5
2.	Практичне завдання. Складіть структуру та хід уроку до запропонованої теми заняття з музичного інструмента.	10
3.	Практичне завдання. Змодельуйте проведення заняття за попередньо складеною структурою уроку. Регламент демонстрації 5 хв.	10
Максимальна кількість балів		25
№	Модульна контрольна робота 2	Бали
1.	Письмове завдання. Опишіть суть роботи над музичним твором на першому, другому та третьому етапах.	10
2.	Практичне завдання. На основі умовної ситуації моделювання уроку та запропонованого репертуару складіть план проведення індивідуального заняття зі спеціального музичного інструменту.	15

Максимальна кількість балів		25
		Бали
II семестр		
Модульна контрольна робота 3		
1.	Письмове завдання. Здійсніть характеристику особливостей роботи над поліфонічним твором, твором великої форми та різнохарактерними п'єсами. На прикладі конкретних музичних творів.	10
2.	Практичне завдання. Моделювання заняття. Презентація підготовленого методичного проекту роботи над музичним твором: поліфонія, велика форма, п'єса кантиленного та віртуозного характеру. На прикладі конкретного музичного твору. Охарактеризуйте специфіку роботи над твором, визначити етапи вивчення та виконавсько-технічні і художні завдання музичного твору.	15
Максимальна кількість балів		25
Усього за I семестр		75
Модульна контрольна робота 4		
1.	Письмове завдання, пов'язане з характеристикою понять: стиль, творчий напрям, тенденція, стильова ситуація; індивідуальний, національний, історичний стиль; стиль композиторський та виконавський; виконавська школа.	5
2.	Практичне завдання. Підготуйте запис індивідуального концертного виступу – один музичний твір. Здійсніть аналіз виконавської інтерпретації власного виконання та виконання іншим музикантом цього ж музичного твору. Для виконання завдання потрібно два аудіо/відеозаписи.	10
3.	Практичне завдання. На прикладі фрагменту з музичного запису відомого музиканта охарактеризуйте особливості його індивідуального виконавського стилю.	10
Максимальна кількість балів		25

Критерії оцінювання модульного контролю

Критерій оцінювання навчальних досягнень	Бали			
	МКР 1, 4		МКР 2, 3	
	завдання		завдання	
	1	2, 3	1	2
Відмінне володіння теоретичними й методичними знаннями з курсу. Студент успішно демонструє знання навчального матеріалу в основному обсязі: виявляє знання структури музичних здібностей, обирає необхідні методи для їхнього розвитку; виявляє знання щодо специфіки структури заняття з основного музичного інструменту; володіє методами формування виконавської	5	9 – 10	9 – 10	13 – 15

<p>постановки за інструментом, методами роботи над гамами, вправами та етюдами; здійснює чітке формування завдань в контексті роботи над музичним твором з метою розкриття художнього образу; визначає чіткі особливості побудови структури музичного твору (окремих синтаксичних одиниць і музичної форми в цілому) з метою розкриття змісту і логіки розвитку музичної драматургії; виявляє взаємозв'язок теоретичних знань методів засвоєння навчального репертуару в інструментальному класі з практичною реалізацією формування навчального інструментального репертуару. Відповідь студента повна, виявляє причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки навчальної дисципліни, логічно викладена і характеризується аналізом, систематизацією, узагальненням і критичним осмисленням навчального матеріалу.</p>				
<p>Студент вільно володіє навчальним матеріалом дисципліни: виявляє знання структури заняття з основного музичного інструменту, успішно застосовує теоретичні знання методів роботи над гамами, вправами та етюдами для вирішення практичних завдань з розвитку виконавської техніки учня (студента), однак допускається незначних помилок у визначенні окремих музичних здібностей, апікатурних послідовностей в гамах, допускає незначні помилки у визначенні технічних і художніх завдань в інструктивних та художніх етюдах; у визначенні етапів роботи над етюдами присутні незначні помилки в аналізі технічних завдань та знаходженні відповідного способу оволодіння технічними труднощами; у визначенні особливостей побудови структури музичного твору (окремих синтаксичних одиниць і музичної форми в цілому) студент допускає незначні помилки, що в цілому не впливають на розкриття логіки розвитку музичної драматургії. В загальному, відповідь логічно викладена, обґрунтована, виконані завдання в цілому правильні з несуттєвими помилками.</p>	4	7 – 8	7 – 8	10 – 12
<p>Відповідь студента виявляє основні положення навчального матеріалу з недостатньо сформованим понятійно-категоріальний апаратом, що проявляється в неточностях і недостатній обґрунтованості діагностики окремих музичних здібностей, висвітлення структури заняття з музичного інструменту та в методах формування виконавської постановки. Називаються основні методичні підходи до роботи над гамами, вправами та етюдами, однак у відповіді відсутнє визначення конкретних виконавсько-технічних, артикуляційних, апікатурних труднощів та методів їх подолання; відсутнє чітке розуміння особливостей</p>	3	5 – 6	5 – 6	7 – 9

<p>побудови структури музичного твору (окремих синтаксичних одиниць і музичної форми в цілому), що впливає на логіку розвитку музичної драматургії. Студентові важко виявити взаємозв'язок між здобутими теоретичними знання та їхнім практичним втіленням.</p> <p>Відповідь студента характеризується репродуктивним відтворенням теоретичного матеріалу зі значною кількістю недоліків, з помилками і неточностями, які проявляються у визначенні основних понять та методичних підходів до викладання музичного інструмента: недостатньо обґрунтовані методи діагностики музичних здібностей, недостатній обґрунтованості роботи над гамами, вправами; студент допускає недоліки у визначенні художніх і технічних завдань, пов'язаних з роботою над інструктивними та художніми етюдами; у відповіді допускає суттєві помилки у визначенні музичних здібностей учнів (студентів) в інструментальному класі; допускає помилки в характеристиці прийомів звуковидобування та звуковедення, в принципах добору гам, вправ та етюдів для формування різних видів виконавської техніки учня (студента), у визначенні фахових компетентностей викладача музичного інструменту, у визначенні понять музичної інтерпретації та її значення у концертно-виконавській практиці. Відповідь студента задовольняє мінімальні вимоги до формування необхідного рівня компетентності.</p> <p>Відповідь характеризується неосмисленим відтворенням основних методичних підходів роботи над гамами, вправами та етюдами. Вирішення практичних завдань роботи над музичними творами здійснюється з порушенням логіки викладу матеріалу, з відсутністю визначень конкретних виконавсько-технічних, артикуляційних, апікатурних труднощів та методів їх подолання. Відповідь задовільняє мінімально необхідний рівень засвоєння навчального матеріалу.</p>	2	3 – 4	3 – 4	4 – 6
<p>Відповідь характеризується неосмисленим відтворенням основних методичних підходів роботи над гамами, вправами та етюдами. Вирішення практичних завдань роботи над музичними творами здійснюється з порушенням логіки викладу матеріалу, з відсутністю визначень конкретних виконавсько-технічних, артикуляційних, апікатурних труднощів та методів їх подолання. Відповідь задовільняє мінімально необхідний рівень засвоєння навчального матеріалу.</p>	1	1 – 2	1 – 2	1 – 3

6.5. Орієнтовний перелік екзаменаційних питань з дисципліни «Методика викладання гри на спеціальному інструменті (народні інструменти)»

1. Назвіть кращих представників інструментальних шкіл ХІХ - початку ХХІ століть, які зробили значний внесок в історію розвитку вітчизняної і зарубіжної інструментальної педагогіки (акордеонно-баянної, гітарної, бандурної тощо).

2. Визначте складові музичних здібностей учня (студента), охарактеризуйте їхню сутність.
3. Охарактеризуйте особливості планування навчального процесу та підготовку викладача до заняття.
4. Визначте структуру і зміст заняття з основного музичного інструменту у початковому спеціалізованому мистецькому навчальному закладі.
5. Охарактеризуйте різні види музичного слуху та лаконічно поясніть особливості їхнього розвитку.
6. Визначте поняття «музична пам'ять» та опишіть процес вивчення музичного твору напам'ять.
7. Поясніть значення та особливості розвитку метроритмічного відчуття в учня (студента).
8. Охарактеризуйте поняття музичного ритму. Поясніть специфіку поліритмії та розвитку відчуття поліритмії в процесі гри на музичному інструменті.
9. опишіть процес самостійної роботи учня над п'єсою в класі музичного інструмента.
10. Охарактеризуйте значення гам та арпеджіо у формуванні виконавської техніки інструменталіста.
11. Визначте особливості аплікатури у процесі виконання гам і вправ. Назвіть гами з різними аплікатурними групами.
12. Визначте роль вправ у формуванні виконавської техніки. Наведіть приклади вправ на різні види техніки.
13. опишіть значення етюдів як складової навчального репертуару студента. Наведіть приклади етюдів на різні види техніки та особливості роботи над ними.
14. Поясніть мету, завдання і специфіку роботи над інструктивними та концертними етюдами.
15. Проаналізуйте принципи добору гам, вправ та етюдів для формування різних видів виконавської техніки учня. Наведіть приклади.
16. опишіть прийоми звуковидобування та звуковедення на музичному інструменті (гітарі, акордеоні, баяні, бандурі, тощо).
17. Проаналізуйте основні види штрихів на музичному інструменті.
18. опишіть процес формування початкових навичок гри на музичному інструменті.
19. опишіть специфіку домашньої роботи учня над інструментальним твором.
20. Визначте значення і роль поліфонічних творів у формуванні інструментально-виконавської компетентності студентів. Визначте методику роботи над поліфонічним твором.
21. Визначте роль творів великої форми у музично-педагогічному репертуарі викладача основного музичного інструменту. опишіть специфіку роботи над твором сонатної форми.

22. Охарактеризуйте значення творів великої форми у формуванні інструментально-виконавської компетентності студентів. Опишіть специфіку роботи над творами варіаційного циклу.
23. Окресліть специфіку роботи над музичними творами малої форми.
24. Порівняйте методи роботи над п'єсами кантиленного і віртуозного характеру у класі основного музичного інструмента. Визначте спільне і відмінне.
25. Визначте поняття музичної інтерпретації та її значення у концертно-виконавській практиці інструменталіста.
26. Охарактеризуйте музичний стиль як категорію музикознавства.
27. Поясніть особливості та специфіку реалізації індивідуального стилю музиканта-виконавця.
28. Проаналізуйте нотний текст музичного твору, визначте його стильові і жанрові особливості, визначте виконавські труднощі, окресліть шляхи їх подолання.
29. Визначте сутність художньо-педагогічного, історико-стильового, музично-теоретичного та технічно-виконавського аналізу інструментального музичного твору (на прикладі обраного музичного твору).
30. Визначте роль вербальної і невербальної комунікації у навчанні гри на музичному інструменті (наведіть приклади).

6.6. Шкала відповідності оцінок.

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 -100 балів	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)

FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Методика викладання гри на спеціальному інструменті (народні інструменти)», ОР – перший (бакалаврський). III курс: 180 год. : лекційних – 32 год.; практичних – 16 год.; семінарських – 36 год.,; самостійна робота – 54 год., модульний контроль – 12 год., семестровий контроль – 30 год.

Модулі	Змістовий модуль 1										Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3					Змістовий модуль 4																																			
Назва модуля	Дидактичні принципи побудови навчального процесу										Загальні підходи до роботи над музичним твором: принципи та етапи					Специфіка роботи над творами різних форм та жанрів. Підготовка до концертного виступу					Виконавський стиль та інтерпретація художнього образу																																			
Кількість балів за модуль	143 бали										103 бали					121 балів					110 балів																																			
Заняття	1	2-4	5-7	8-10	11-13	1-2	3-4	5-6	7-8	1-3	4-6	7-9	10-11	1-2	3-5	6-7	8-1																																							
Лекційні	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1																																							
Семінари		1	1	1	1				1				1	1	1	1	1																																							
Практичні		1		1	2	1	1	1	1	2	2	2																																												
Назва навчального модуля	Тема 1. Особливості роботи викладача музичного інструменту										Тема 2. Підготовка викладача до заняття з музичного інструменту та планування навчального процесу					Тема 3. Методи викладання спеціального музичного інструмента					Тема 4. Самостійна робота учня після заняття				Тема 5. Проведення уроку та опрацювання навчального матеріалу на занятті.																															
(1 бал – відвідування лекц., пр., семінар. заняття, 10 – за роботу під час пр. і семінар. заняття)	Тема 1. Знайомство з п'єсою та перший етап роботи над музичним твором.										Тема 2. Другий етап роботи над музичним твором					Тема 3. Фінальний етап роботи над музичним твором.					Тема 4. Особливості методики читання нот з листа				Тема 1. Особливості роботи над поліфонічними творами.				Тема 2. Специфіка роботи над творами великої форми.				Тема 3. Принципи роботи над творами малої форми				Тема 4. Психологічні передумови концертного виступу та передконцертні режими виконавця				Тема 1. Стиль як категорія музикознавства				Тема 2. Особливості індивідуального виконавського стилю				Тема 3. Поняття музичного мислення та особливості його розвитку				Тема 4. Інтерпретація художнього образу та її значення в музично-виконавському процесі.			

	1 бал	23 бали	23 бали	23 бали	23 бали	12 балів	12 балів	22 бали	23 бали	23 бали	12 балів	23 бали	12 балів	23 бали	12 балів	23 бали
Самостійна робота: кількість балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю та кількість балів	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)															
	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			Модульна контрольна робота 3 (25 балів)			Модульна контрольна робота 4 (25 балів)									
Всього без урахування коефіцієнту – 477, Коефіцієнт – 7,95																

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано / А. Д. Алексеев. – М.: Музыка, 1978. – 287 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
2. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепиано / Т. П. Воробкевич. – Львів : ЛДМА, 2001. - 144 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
3. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста : навч. посіб. [для вузів] / М. А. Давидов. - К. : Муз. Україна, 1997. - 240 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
4. Цыпин Г.М. Обучение игре на фортепиано : учеб. пособие [для студентов пед. ин-тов по спец. № 2119 «Музыка и пение»] / Г.М, Цыпин. - М. : Просвещение, 1984. - 176 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
5. Щапов А.П. Фортепианный урок в музыкальной школе и училище / А. П. Щапов. – М. : Классика-XXI, 2002. – 176 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).

Додаткова література:

1. Алексеев А. Д. Творчество музыканта-исполнителя / Александр Дмитриевич Алексеев. - М. : Музыка, 1991. - 102 с.
2. Арнонкур Н. Музыка языком звуков. Путь к новому пониманию музыки / Н. Арнонкур ; [пер. с немецк. И.Приходько]. – 192 с.
3. Алексеев А. Д. Из истории фортепианной педагогики : хрестоматия / Александр Дмитриевич Алексеев. - К. : Музична Україна, 1974. - 163 с.
4. Андрейко О. І. Методи вдосконалення виконавського апарату інструменталіста: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання музики і музичного виховання” / Оксана Іванівна Андрейко. -Київ, 2004. - 19 с.
5. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс / Борис Владимирович Асафьев. - М. : Музыка, 1971.-375 с.
6. Бай Ю. Теоретические основы совершенствования внутренней структуры музыкально-игровых движений баяниста: дис. на соискание учёной степени канд. искусствоведения : спец. 17.00.02 / Юрий Николаевич Бай. - Вильнюс : 1986. - 182 с.
7. Баренбойм Л. Аппликатурные принципы Артура Шнабеля // Вопросы музыкально-исполнительского искусства. - М. : Музгиз, 1962. - Вып. 3. - С. 157 - 178.
8. Баренбойм Л. А. Школа игры на фортепиано: путь к музицированию / Л. А. Баренбойм. - М. ; Л : Сов. композитор, 1980. - Вып. 2. - 270 с.

9. Беликова В.В. Музыкальное исполнительство как вид художественно-творческой деятельности: автореф. дис... канд. искусствоведения: 17.00.02 / Киев. гос. консерватория им. П.И. Чайковского. - К., 1991. – 16 с.
10. Бочкарёв Л. Л. Психология музыкальной деятельности / Л. Л. Бочкарёв. - М. : Ин-т психологии РАН, 1997. - 351 с.
11. Боярко Н. Б. Теоретичні аспекта виконавської техніки бандуриста : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.02 / Нац. муз. академія України. - К., 1997. -20 с.
12. Браудо И. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе / И. Браудо. - М. ; Л : Музгиз, 1965. - 80 с.
13. Брыкина Г. Особенности работы пианиста-концертмейстера с виолончельным репертуаром / Г. Брыкина // Фортепиано. - 1999. - № 2. - С. 14 - 15.
14. Брянская Ф. Навык игры с листа, его структура и принципы развития / Ф. Брянская // Вопросы фортепианной педагогики. - М. : Музыка, 1976. - Вып. 4. - С. 46-62.
15. Винокур Л. И. Первоначальное обучение искусству аккомпанемента : учеб.-метод, пособ. [в 2-х ч.] / Л. И. Винокур. - М. : МГПИ, 1978. - Ч. 1. - 46 с.
16. Власов В. П. Методика роботи баяніста над поліфонічними творами : навчальний посібник / В. П. Власов. – Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2010. – 116 с.
17. Вопросы музыкального исполнительства и педагогики : сб. ст. / ред.-сост. А. В. Малинковская ; Гос. муз.-пед. ин-т им. Гнесиных. - М. : Музыка, 1976. - Вып. 24. - 287 с.
18. Вопросы скрипичного исполнительства и педагогики : сб. ст. / сост. С. Сапожников. - М. : Музыка, 1968.- 147 с.
19. Вопросы теории и истории смычкового исполнительства: сб. науч. тр. / отв. ред.Ю.М. Крамаров ; ред.-сост. О.Ф. Шульпяков. - Л. : ЛОЛГК, 1985. - 198 с.
20. Вопросы фортепианной педагогики : сб. статей / под общ. ред. В. Натансона. - М. : Музыка, 1971. - Вып. 3. - 336 с.
21. Воскресенская Т. Заметки о чтении с листа в классе аккомпанемента / Т. Воскресенская // О мастерстве ансамблиста : сб. науч. трудов. - Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. - С. 31-48.
22. Воскресенская Т. В. Эволюция русского камерно-инструментального жанра с участием фортепиано: проблемы, истоки, стадия формирования : автореф. дис... канд. искусствоведения: 17.00.02 / Санкт-Петербург, консерватория им. Н.А. Римского-Корсакова. — СПб., 1992.-24 с.
23. Выготский Л. С. Психология искусства: анализ эстетической реакции / Лев Семёнович Выготский. - М. : Лабиринт, 1997. - 416 с.
24. Гильбурд Г. Исполнительское искусство - сфера проявления художественной идеи / Г. Гильбурд. - Томск : Томский ун-т, 1984. - 197 с.
25. Глущенко Ю. П. Импровизация как категория музыкального исполнительства: автореф. дис... канд. Искусствоведения : спец. 17.00.02 /

- Ю.П. Глущенко. - Киев. гос. консерватория им. П.И. Чайковского. - К., 1990. - 17 с.
26. Горенко Л. М. Роль художественного воображения в раскрытии содержания музыкального произведения : метод, рекомендации / Харьковский ин-т искусств им. И.Д. Котляревского.-Х.. 1983.-27 с.
 27. Горенко Л. Работа баяниста над музичним твором / Л. Горенко. - К. : Музична Україна, 1982.-49 с.
 28. Готлиб А. Основы ансамблевой техники / А. Готлиб. - М.: Музыка, 1971. - 96 с.
 29. Григорьев В. Ю. Музыкально-исполнительское искусство: проблемы стиля и интерпретации : сб. науч. тр. / Владимир Юрьевич Григорьев. - М. : МГК, 1989. -158 с.
 30. Готсдинер А. Л. Музыкальная психология / А. Л. Готсдинер. - М. : Мысль, 1993. -190 с.
 31. Готсдинер А. Л. Подготовка учащихся к концертным выступлениям: к вопросу об эстрадном волнении / А. Л. Готсдинер // Методические записки по вопросам музыкального образования : сб. статей. - М. : Музыка, 1991. - Вып. 3. - С. 182- 192.
 32. Григорян А. Г. Заметки преподавателя квартетного класса / А. Г. Григорян // Камерный ансамбль: педагогика и исполнительство [под ред. К. Х. Аджемова]. - М. : Музыка, 1979. - С. 124 - 135.
 33. Гуральник Н. П. Розвиток скрипкової школи Східної Європи ХХ століття: історія, теорія, методика : навч.-метод, посібник / Н. П. Гуральник. - К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. - 144 с.
 34. Гуральник Н. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті музичної педагогіки / Н. Гуральник. - К. : Вища школа, 2007. - 312 с.
 35. Гуренко Е. Исполнительское искусство: методологические проблемы / Евгений Гуренко. - Новосибирск. НГК, 1985. - 86 с.
 36. Гусейнова Л. В. Формування готовності майбутніх учителів музики до інструментально-виконавської діяльності: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / Лариса Василівна Гусейнова. - К., 2005. - 241 с.
 37. Давидов М. А. Виконавське музикознавство : [енциклопедичний довідник] / М. А. Давидов. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. – 400 с.
 38. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах : (українська академічна школа) : [підручник] / М. Давидов – К., НМФУ ім. П. І. Чайковського, 2005. – 419 с.
 39. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяниста / М. Давидов – К. : Муз. Україна,1983. – 72 с.
 40. Давидян Р. Р. Квартетное искусство: проблемы исполнительства и педагогики : учеб. пособие [для муз. вузов] / Р. Р. Давидян. - М. : Музыка, 1984. - 269 с.
 41. Економова Е. К. Сумісна діяльність співака і концертмейстера у професійній підготовці студента-вокаліста: автореф. дис. на здобуття наук,

- ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Е. К. Економова. -Одеса, 2002.-20 с.
42. Еркина Е. Б. Психолого-педагогические условия формирования индивидуального стиля исполнительской деятельности музыканта-инструменталиста : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Е. Б. Еркина. - Мелитополь, 1996. - 200 с.
 43. Живов Л. Подготовка концертмейстеров-аккомпаниаторов в музыкальном училище / Л. Живов // Методические записки по вопросам музыкального образования. - М. : Музыка, 1966. - С. 329 - 345.
 44. Заринь Д. Фортепианное обучение как аспект формирования пианистической культуры //Методологические проблемы музыкальной педагогики / Д. Заринь. - М., 1991.-С. 77-79.
 45. Здобнов Р. Исполнительство - род художественного творчества / Р. Здобнов // Эстет, очерки. - [Вып.2] - М. : Музыка, 1967. - 150 с.
 46. Зильберквит М. А. Музыкально-исполнительское искусство / Марк Александрович Зильберквит. - М. : Знание, 1982. - 56 с.
 47. Игламова А. Некоторые проблемы развития творческих способностей детей в начальный период музыкального обучения / А. Игламова // Вопросы музыкального исполнительства и педагогики : сб. ст. – М., 1976. – Вып. 24. – С.5–21.
 48. Искусствознание и психология художественного творчества / отв. ред. А. Зись, М. Ярошевский. - М. : Наука, 1988. - 270 с.
 49. Капустин Ю. В. Музыкант-исполнитель и публика: социологические проблемы современной концертной жизни : исследование / Ю. В. Капустина. - Л. : Музыка, 1985.- 160 с.
 50. Коган Г. Вопросы пианизма / Г. Коган. - М. : Сов. композитор, 1968. – 462 с.
 51. Корто А. О фортепианном искусстве / А. Корто. - М. : Музыка, 1965. – 463 с.
 52. Кременштейн Б. Л. Воспитание самостоятельности учащихся в классе специального фортепиано / Берта Львовна Кременштейн. - М. : Музыка, 1966. - 220 с.
 53. Крицький В. М. Музично-виконавська інтерпретація : педагогічні проблеми музично-виконавської підготовки : [монографія] / В. М. Крицький. – Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. Ніжин : Вид-во НДУ, 2009. – 158 с.
 54. Крюкова И. А. Методы формирования импровизационных умений студентов в процессе концертмейстерской подготовки / И. А. Крюкова // Вопросы фортепианной педагогики / Отв. ред. Ю. М. Гольфельд. – М., 1980. – С. 124–131.
 55. Кубанцева Е. И. Концертмейстерство - музыкально-творческая деятельность / Е. И. Кубанцева // Музыка в школе. - 2001. - № 2. - С. 38-40.
 56. Кубанцева Е. И. Методика работы над фортепианной партией пианиста-концертмейстера / Е. И. Кубанцева // Музыка в школе. - 2001. - № 4. - С. 52-55.

57. Кулікова В. М. Художнє мислення музиканта. Традиції та інновації: [навч. – метод. посібник для студ. та викладачів виконавських ф-тів вищ. муз. навч. закл. III – IV рівнів акредитації] / В. М. Кулікова. – К. : Купріянова. 2007. – 132 с.
58. Куперен Ф. Искусство игры на клавесине / Ф. Куперен. - М. : Музыка, 1973. - 162 с.
59. Либерман Е. Творческая работа пианиста с авторским текстом / Евгений Либерман. -М. : Музыка, 1988.-234 с.
60. Либерман Е. Я. Работа над фортепианной техникой / Евгений Яковлевич Либерман. -М. : Музыка, 1971. - 144 с.
61. Люблинский А. П. Теория и практика аккомпанемента: методологические основы / А. П. Люблинский. - Л. : Музыка, 1972. - 80 с.
62. Мазель Л. А. Строение музыкальных произведений: учеб. пособие [для вузов] / Лев Абрамович Мазель. - М. : Музыка, 1986. - 527 с.
63. Мальцев С. М. Нотация и исполнение / Сергей Михайлович Мальцев // Мастерство музыканта-исполнителя.- М. : Музыка, 1976. - Вып. 2. - С. 68-104.
64. Мальцев СМ. О психологии музыкальной импровизации / Сергей Михайлович Мальцев. - М. : Музыка, 1991. - 85 с.
65. Мартинсен К. А. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано / Карл Адольф Мартинсен. - М. : Музыка, 1977. - 128 с.
66. Милыптейн Я. И. Воспитание пианистического мастерства / Яков Исаакович Милыптейн // Вопросы теории и истории исполнительства. - М. : Сов. композитор, 1983.-262 с.
67. Михайлов И. Вопросы восприятия и рационализации фактуры в фортепианных аккомпанементах // О мастерстве ансамблиста: сб. науч. трудов / отв. ред. Т. Воронина. - Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. - С. 59-73.
68. Музична педагогіка та виконавство : [зб. ст.] / Заг. редакція А. А. Семешка. – Т. : Навчальна книга – Богдан. – 2008.
69. Музичний твір як творчий процес : зб. статей / Упоряд. В. Г. Москаленко. – Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. – К. : 2002. – Вип. 21.
70. Назаренко М. П. Актуальні проблеми інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики / М. П. Назаренко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук, праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова), Н. Г. Ничкало, С. У. Гончаренко та ін. - Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007. - Вип. 15. - С. 365 -369.
71. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога / Генрих Густавович Нейгауз. - [5-е изд.] - М. : Музыка, 1987. - 238 с.
72. Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма : [учеб. пособие] / Александр Николаев. - М. : Музыка, 1980. - 112 с.

73. Оськина С. Е. Музыкальный слух: теория и методика развития и совершенствования / С. Е. Оськина, Д. Г. Парнес. – М. : АСТ, 2005. – 2-е изд., испр. и доп. – 78 с.
74. Петрушин В. И. Музыкальная психология : [учебное пособие для вузов] / В. И. Петрушин. – М. : Академический Проект Трикста, 2008. – 2-е изд. – 400 с.
75. Подольская В. В. Развитие навыков аккомпанемента с листа / В. В. Подольская // О работе концертмейстера / ред.-сост. М. Смирнов. - М. : Музыка, 1974. - С. 88 - 110.
76. Прокофьев Г. П. Формирование музыканта - исполнителя - пианиста / Григорий Петрович Прокофьев. - М. : Изд-во АПН РСФСР, 1956. - 480 с.
77. Радина И. О работе концертмейстера со студентом-вокалистом // О мастерстве ансамблиста : сб. науч. труд. / И. Радина. - Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. - С. 73 - 83.
78. Рубинштейн А. Г. Лекции по истории фортепианной литературы / Антон Григорьевич Рубинштейн. - М. : Музыка, 1974. - 109 с.
79. Саїк Г. Ф. Формування виконавської майстерності у студентів на основі активізації емоційно-естетичного переживання музики: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / Г. Ф. Саїк. - К., 2000. - 19 с.
80. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Борис Михайлович Теплов. -М. ; Л. : АПН РСФСР, 1947. - 335 с.
81. Фергюсон Г. Фортепіанне виконавство / Г. Фергюсон ; [пер., ред., комент. М. Кушніра]. – Львів : Сполом, 2007. – 224 с.
82. Чжоу Ян. Психологічні особливості розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07. „Педагогічна та вікова психологія” / Ян Чжоу. – К., 2004. – 20 с.
83. Шмидт-Шкловская А. О воспитании пианистических навыков / А. Шмидт-Шкловская. – Ленинград : Музыка, 1985. – Изд. 2-е. – 70 с.
84. Шрамко О. І. Основний музичний інструмент: алгоритми методики: навчально-методичний посібник [для студентів музичних факультетів вищих педагогічних закладів] / Оксана Іллівна Шрамко. - Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. - 219 с.
85. Ященко І.А. Методика викладання гри на спеціальному інструменті : метод.рек. для студ. спец. 6.020204 «Музичне мистецтво (Народні інструменти)». – Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2015. – 103 с.